

is able to replace the usual behavioral practices and stereotypes in his mind. The play aspect serves as a means of constructing the literary world and helps to convey philosophical ideas. As a conceptual metaphor, the notion of play is actualized in the novel in order to explain complex abstract concepts: a crisis of a person or understanding of human relationships in the modern world. The play discards the principles of determinism and hierarchy being a guarantee of creative freedom and polivariability of events. In addition, the category of play generates an ironic attitude to the surroundings. The play does not intend to stick to reality, but rather to concentrate on urgent problems and stereotypes. The story of Joseph Bloch is a story of growing alienation from reality, exclusion of a person from the social community which has become impossible to comprehend. The play motifs of escape, silence, hide-out, and wordplay are signs of ironic self-identification. The character's mind reconsiders the values, which highlights the distinct opposition of civilization and nature, rational and mythological, biological and physiological, male and female, etc.

Key words: *conceptual metaphor, play, play strategy, existence, subjective protagonist, pretension, the principle of determinism.*

УДК 821.161.2–92.09Багрянний

І. М. Ліпницька

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА СЛОВА В ПУБЛІЦИСТИЦІ ІВАНА БАГРЯНОГО

У статті аналізуються особливості критико-публіцистичного дискурсу Івана Багряного, тематичні доміанти літературно-критичних праць митця, авторська концепція шляхів розвитку національного письменства на еміграції, рецепція та захист творчого доробку М. Хвильового в публікаційній діяльності письменника.

Ключові слова: *публіцистика, дискусія, ідеологічність, національна ідея, сенс творчості, хвильовизм, МУР.*

DOI 10.34079/2226-3055-2020-13-23-63-71

Постановка проблеми. Публіцистика – один із продуктивних видів мистецької та політичної діяльності Івана Багряного, а тому цілком закономірно може вважатися самостійною галуззю його літературної творчості. Публіцистичний доробок митця складає понад 200 статей, памфлетів, фейлетонів, текстів промов, звернень, есе, рефлексій, що у різний час з'являлися на сторінках газети «Українські вісті», часописів «Наші позиції», «МУР», виголошувалися на з'їздах політичних партій та мистецьких дискусіях і показують активну політичну, громадську і культуртрегерську діяльність письменника, його естетичну платформу, мистецькі вподобання. Вивчення публіцистичних творів письменника важливе не лише для історичної науки, яка простежує та осмислює обставини діяльності української інтелігенції на еміграції в добу тоталітарного режиму в Україні, чи журналістикознавства, предметом якого є дослідження позиції автора щодо інтерпретації фактів, своєрідність бачення й подачі суспільно вагомих проблем. Не менш актуальною письменницька публіцистика як література факту є для літературознавства: розширюючи уявлення про специфіку

світоглядних позицій І. Багряного, амплітуду його зацікавлень життєвими реаліями, уточнюючи особливості авторської рефлексії, естетичні симпатії й антипатії тощо.

Мета, завдання, актуальність статті. Мета дослідження – проаналізувати провідні стратегії розвитку української літератури та принципи її творення в літературно-критичних статтях І. Багряного. Серед основних завдань дослідження – виявлення концептуальних засад І. Багряного щодо шляхів розвитку національного мистецтва слова, оцінка сучасного стану літератури у публіцистичній творчості митця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри активне зацікавлення художнім доробком І. Багряного, сучасна наука набагато менше уваги приділяє його публіцистичній творчості. Більшість наукових праць присвячена політичним статтям письменника, зокрема проблематиці та актуальності творів (І. Дзюба), аналізу політичних поглядів автора (Н. Круглик, О. Подобед), специфіці реалізації національної ідеї та сатиричного моделювання негативних явищ дійсності (А. Шаргородська) тощо. Висвітленню проблем літературно-критичних виступів І. Багряного присвячена значно менша кількість наукових студій. Окрім аналізу програмної праці «Думки про літературу», в межах якої осмислюється дискусія українських письменників-«мурівців» щодо концепції «великої літератури» (Н. Колошук, М. Коновалова, Н. Лисенко), літературно-естетична публіцистика митця досі не стала об'єктом глибокого та системного вивчення, зокрема потребують осмислення такі питання, як проблематика літературно-критичної публіцистики І. Багряного, авторська модель сенсу і принципів художньої творчості національного письменника та вплив на її формування ідей М. Хвильового.

Виклад основного матеріалу. Сутність і напрямки розвитку національного мистецтва слова завжди перебували в активі І. Багряного митця і політика, який чітко визначив пріоритети та завжди їх витримував: «Маємо виховувати людей сміливих і гордих, людей незалежних в думаннях і устремліннях, людей діла і ризику. Людей боротьби й фанатичної твердості та зятятості. Людей, здібних на жертву. Маємо виховувати людей безоглядної вірності ідеї та здібності боротися за неї до загибуні» (Багрянний, 1994, с. 115).

Ці формули життя і творчості перегукуються з ідеями М. Хвильового, під впливом якого формувався І. Багрянний як літератор і публіцист. Ідеологія національної свободи та концепція романтики вітаїзму як пафос літератури неспокою, вивільнення життєвої енергії людської спільноти, активізації («будування») суспільства, розкриття його внутрішніх суперечностей та людини в ньому, а головне, високий рівень її пасіонарності стали базовими в естетичному світогляді митця. У світовідчутті письменника переважають ідеї суспільної консолідації, гуманізму та свободи особистості.

Відділ літературно-критичної публіцистики, присвяченої різним аспектам літературного процесу, становить незначна кількість творів. Серед них: «Українська література й мистецтво під комуністичним московським терором (До комісії сенатора Керстена)» (1954), «Пошесть уніфікації», «Кривавий ієрогліф» (1956), «Маніфестація мерзості» (1958), «Хто є найбільший поет в Україні?» та ін., які об'єднує гуманізм та оптимістичний світогляд як спільна філософська основа, демократизм та українська національна ідея як її ідеологічні засади. Домінантною рисою публіцистичного стилю письменника, яка виокремлює його з-поміж усіх інших митців-емігрантів, є пафос творення на тлі жорстких протистоянь і деструкційних кроків багатьох тодішніх політичних сил на еміграції. Цей життєтворчий пафос виявляється передовсім на змістовому та емоційному рівнях текстів публіцистики митця.

І. Багрянний ніколи не вважав себе літературним критиком, демонструючи скептичне ставлення до цієї галузі літературознавства. Причиною звернення до проблем

розвитку національного мистецтва слова була його участь у створенні об'єднання літераторів за кордоном МУР та гострої дискусії щодо вектора національного письменства. І. Багрянний не був прибічником ані гасел МУРу, ані проголошених ним мистецьких орієнтирів. який, як слушно підкреслює М. М. Коновалова, «долучається до дискусії щодо призначення літератури та її функцій, незважаючи на те, що вони (дискусії) переакцентувалися із суспільно-політичного аспекту на естетичний, а літературу все менше стали трактувати як фактор ідеології, а все більше – як культурний чинник із усе чіткішим підкресленням її самодостатньої, іманентної природи» (Коновалова, 2012, с. 28).

В контексті важливих проблем розвитку української літератури письменник порушив питання функціонування та завдань української літератури. Суперечності й проблеми її розвитку на еміграції були важливим сегментом публіцистики І. Багряного. Погляди щодо сенсу літературної творчості та методології та орієнтації еволюції українського художнього слова стали наскрізними статті «Думки про літературу», в якій автор чітко висловив власну літературно-естетичну концепцію, погляди на місію митця. Провідна думка праці стосувалася тенденційності мистецтва. Письменник стверджував: українська література не може бути поза політикою: «знана ідейність є рушійною силою письменника» (Багрянний, 2006, с. 470). Принциповими ознаками «великої літератури», на думку І. Багряного, мають стати: національність, ідейність, гуманізм, життєствердність, оптимізм тенденційність, дидактизм, перевага змісту над формою. Особливу увагу приділив письменник відповідальності та месіанству митця, адже він – носій української національної ідеї, а «література покликана виконувати і гартувати людей, окрилювати їх в ім'я творчого життя, боротьби і цвітіння» (Багрянний, 2006, с. 475).

Стаття мала полемічне звучання, адже І. Багрянний дискутував з опонентами, які обстоювали європейський шлях розвитку української літератури, що на думку письменника, не є абсолютним показником мистецьких результатів. В аргументації власної позиції дискусант згадав гасло його духовного наставника М. Хвильового – «орієнтація на психологічну Європу», доводячи, що шлях української літератури «лежить через інтернаціональне до українського, а через наше національне до загальнолюдського» (Багрянний, 2006, с. 472). Він був переконаний, що не може існувати єдино правильної та ефективної лінії розвитку там, де існують суперечності. І те, що письменники-мурівці, проголошуючи «творення великої української літератури», є прибічниками різних естетичних течій, на думку І. Багряного, не сприяє поступу літератури.

Можемо припустити, що такі думки письменника були водночас і засторогою для молодшого покоління українських письменників не захоплюватися песимістичними настроями «хворої» європейської літератури після Другої світової війни, і свідомою провокацією митця, активізацією національного духу української літератури в складні часи відстоювання культурної ідентичності української нації. Про це ж свідчить і творчість І. Багряного, адже, як і його попередники, зокрема В. Винниченко, сам не дотримувався власних теоретичних суджень. Такий дуалізм письменника спробував пояснити Ю. Шевельов, який відніс І. Багряного-теоретика до «антимодерністів», однак творчість письменника, на думку критика, свідчить про Багряного-європеїста, презентатора інтелектуальної складової української літератури: «...і Косач, і Багрянний, і Домонтович, і Костецький – ось імена, якими можна назвати головні розгалуження нашого сьогоденного європейства» (Шерех, 2012, с. 157).

Така суперечливість Багряного-теоретика і Багряного-письменника мотивувала критиків маркувати творчість митця то як «неонародницьку», то все ж з ознаками

модерності, виокремлюючи «неоромантизм», «експресіонізм», «символізм» як доміанти стилю митця. Погляди митця на сенс творчості, його особиста безкомпромісність, гарячкуватість у відстоюванні особистої позиції спровокували дискусію в МУРі, яка перейшла у відкриту конфронтацію між блоком І. Багрянний, Ю. Шерех, В. Барка та У. Самчук, Ю. Косач, О. Грицай, що в кінцевому результаті стало основою розколу організації.

Вектор розвитку української літератури автор формував, не дотримуючись винятково мистецьких рамок, бо вважав, вони не могли вивести літературу на якісно новий рівень розвитку, рівень світового визнання. І. Багрянний шукав широкий і єдиноправильний шлях розвитку літератури, який призведе до «самоствердження цілого українського народу в часі і просторі», бо мистецтво слова – «засіб цього ствердження» (Багрянний, 2006, с. 476).

У 50-х рр. літературно-мистецькі позиції І. Багряного гуманізуються. Він відходить від радикальної риторики ідеологізації національного письменства. У памфлетах «Читаючи друзів», «Про свободу слова, совісті і преси за залізною заслоною», «Движення води», «Фронт брехні й аморальності», «Камо грядеши» тощо митець сформулював такі принципові суспільно і політично значущі для автора позиції:

1. Література має створювати образ людини, яка прагне зберегти своє людське обличчя за будь-яких несприятливих обставин у ХХ ст.

2. Мета художньої творчості – віднайти адекватні метамистецькі форми, які здатні об'єднати роз'єднану націю.

3. Українська література повинна містити правду про ленінсько-сталінський терор, бути своєрідною системою доказів її злочинності.

4. Провідною в художньому творі є ідея українського націоналізму як протипага комунізму, який руйнує основи людської цивілізації, заперечує права і свободи людини.

5. Література має сприяти утвердженню державного суверенітету України, її незалежності (мовної, національної, церковної).

6. Мистецтво слова інспірує народження нової соціально-політичної сили, яка стане носієм нової української ідеї та боротиметься за новий суспільний лад.

І. Багрянний важко переживав спотворення історії й культурного надбання українського народу, коли на догоду політичній ідеології викреслюються значущі дати та імена. У статті «Хіба це не жах?», яка була написана, як підкреслював І. Багрянний, «для мобілізації уваги всього думаючого українського громадянства навколо важливішого питання – питання національної диверсії...» (Багрянний, 1996, с. 168), предметом дискусій стала видана у 1949 р. англійською мовою «Слов'янська енциклопедія», зокрема розділ, присвячений Україні. До національної диверсії автор прирівняв «українське мракобісся, українську реакцію», що може найменуватися тільки парними поняттями: «так» чи «ні», «наш» чи «не наш», «друг» чи «ворог». «І багато в тій енциклопедії цікавих речей, – з гіркотою підкреслював письменник. – Та найцікавішим і найкричущим усе-таки стає факт, що цілий відтинок української історії – 30 років життя й боротьби української нації під советами викреслено геть взагалі. Нема» (Багрянний, 1996, с. 168). Тому в записці «Українська література й мистецтво під комуністичним московським терором» до комісії сенатора Керстена, яка в Конгресі США розглядала злочини комуністичної системи, письменник створить своєрідний мартиролог української культури, знищення українських митців більшовицьким режимом впродовж 1920-1950-х рр. Записка цікава тим, що у ній створена цілісна картина розвою національної культури, здобутків різних видів мистецтв та їх представників. Записка складається з декількох розділів, в яких автор визначив причини практично повного

нівелювання українського мистецтва в СРСР, серед яких: антигуманістична ідеологія «імперії в новій формі, червоній», яка формує кремлівську політику в галузі культури; московсько-комуністична теорія «російського геренфольку», що є «рушійною пружиною кремлівської національної політики» (Багрянний, 1994, с. 41); лицемірства ідеї «боротьби двох культур; ідеологізація діяльності державних видавництв; ідеологізація мистецтва через впровадженій «специфічно московський – комуністичний напрямок т. зв. «соціалістичний реалізм» (Багрянний, 1994, с. 44); введення цензури, створення державних комітетів за наглядом за творчістю митців, введення системи доносництва тощо. Автор не лише описав знищення національної еліти, яка мала вивести українську культуру на високий цивілізаційний рівень, але вже в 1954 році ще на початку епохи відлиги передбачив майбутні репресії над українськими шістдесятниками, «що тяжітимуть, без сумніву, геть на відрив від Москви», які є невідворотними, доки Україна буде Московською колонією, окупованою кремлівськими можновладцями» (Багрянний, 1994, с. 56).

Уся еміграційна публіцистика І. Багряного спрямована проти паплюження історії культури й традицій українського народу. Найбільше обурення у публіциста викликало те, що часто з мапи світової культури Україну «викреслюють» не вороги (радянські ідеологи), а «самі українці», які через дрібні міжособні війни сприяли тому, що багато імен було стерто, забуто, замовчано в енциклопедії, зокрема ім'я Миколи Хвильового.

Літературно-критична публіцистика І. Багряного засвідчила, що в його становленні та формуванні як літератора та політика одне з провідних місць посідали ідеї М. Хвильового. Прізвище лідера українського Розстріляного відродження в публіцистичних творах І. Багряного згадується близько досить часто, однак лише три статті, присвячені власне особі Миколи Хвильового: «Фронт брехні й аморальності», «Спілка «рідної» глупоти й московської злоби в єдиному фронті проти Хвильового й хвильовизму» та «Тяжкі рефлексії».

І. Багрянний активно захищав пам'ять про «найвідважнішого та найрішучішого протестанта проти надругання над людською гідністю мільйонів і мільйонів людей...» (Багрянний, 1996, с. 757). М'ятежному письменникові не знайшлося місця ні в історії культури та літератури радянської України – на теренах СРСР його ім'я піддавалося остракізмові як буржуазного націоналіста, а для еміграції членство автора «Вальдшнепів» в КП(б)У зводило нанівець усі його літературні та громадські заслуги. У «Спілці «рідної» глупоти...» І. Багрянний із сумом зазначав: «Шум і каламуть вовтузні деяких груп і осібників серед еміграції навколо т. зв. «хвильовизму» тривають і далі з подиву гідною впертістю та маніакальною отупілістю» (Багрянний, 1996, с. 636). Ця війна з М. Хвильовим, на думку автора, роз'єднує і так нечисленні сили української еміграції та не йде на користь національній справі.

Постать автора «Синіх етюдів», засновника та ідейного натхненника багатьох українських літературних угруповань 20-х рр., вабила не тільки Багряного, а й більшість емігрантської просвітньої спільноти, розосередженої на різних континентах земної кулі. У літературних і політичних дискусіях, звинуваченнях та критиках газета «Українські вісті» на чолі з головним редактором, яким довгий час був Багрянний, виступала фортецею захисту М. Хвильового та його однодумців: «...ми боронили, – писав публіцист, – і будемо боронити ім'я Хвильового і всіх мучеників за українську свободу, його друзів і соратників...» (Багрянний, 1996, с. 372). Ідеї М. Хвильового пронизують такі публіцистичні твори автора, як «Між привидом і трупом», «2x2=4», «Дніпро впадає в Чорне море», «Смітник імперії», «А це проти кого диверсія?» та ін., в яких автор виступить на захист літературного спадку та значення організації ВАПЛІТЕ.

У доповіді на III з'їзді УРДП, визначаючи основи стратегії й тактики партії щодо ворога, Багрянний узяв за основу гасло М. Хвильового «Не щади ворога!», яке стане наскрізним у його житті й творчості. З цих позицій він буде полемізувати з радянськими критиками Я. Галаном, В. Плющем та Л. Новиченком, котрі в кращих традиціях вульгарно-соціологічної критики знецінювали постать М. Хвильового в літературному процесі 20-х рр.

Як справжній полеміст, їдко і саркастично І. Багрянний опонував ворожим наступам на українське слово в російських журналах, зокрема «ліберальному» «Новому миру»: «Той факт, що московський «Новый мир» сьогодні підіймає на прапори жовч і отрую галицького комуніста Ярослава Галана, вже давненько зліквідованого революційною боївкою у Львові, проти Хвильового і хвильовизму, свідчить про величезну актуальність цієї проблеми в СРСР, про величезне значення імені Хвильового в радянській дійсності та значення хвильовизму як політичної антимосковської концепції» (Багрянний, 1996, с. 363). Митець дав словесний ляпас прокомуністичним апологетам: хвильовисти – «це непримиренні вороги московського комунізму, послідовні демократи, вірні сини свого народу – люди високої ідейності, бездоганної чесноти й високої християнської етики та моралі» (Багрянний, 1996, с. 375).

Захищаючи Хвильового та хвильовизм від нападів радянських ідеологів, письменник дає оцінні характеристики свого вчителя, розкриваючи риси особистості М. Хвильового, зокрема саможертвність («Твердження, що ми «найщиріші комуністи» – це було трагічне і зворушливе намагання Хвильового захистити й урятувати своїх товаришів і однодумців від смерті, від знищення, на яке вони всі призначені ворогом» (Багрянний, 1996, с. 241), віртуозне володіння словом, афористичність вислову («Воістину, як сказав би Хвильовий, крутіїв і махлярів ні сіють, ні орють!») (Багрянний, 1994, с. 352), принциповість і вірність ідеям («Хвильовий розкривав і демаскував червоних собірателів землі російської, розкривав окупантську практику Кремля і кликав народ до боротьби проти такої політики» (Багрянний, 1996, с. 367). Ці риси М. Хвильового митець плекатиме й у собі.

І. Багрянний апелює і до літературних героїв М. Хвильового, зокрема до Аглаї («Вальдшнепи»). Письменник дає власну інтерпретацію героїні: «В творі М. Хвильового “Вальдшнепи”, що зародився в умовах першого і найграндіознішого в світі “комуністичного” експерименту, чільна героїня цього твору – Аглая – вже двадцять років тому задекларувала прихід нової антикомуністичної сили на історичну арену» (Багрянний, 1996, с. 187). Автор аплікує сюжет із 20-х на тло 50-х, певною мірою трансформуючи його. Аглая стає для нього уособленням революційних сил – антиподом комунізму, котрий представляє Карамазов, прообразом «нового покоління, що зросло і сформувався в епоху великих зрушень і вівісекцій за лаштунками великого «комуністичного» вертепу», з «кредо нової войовничої ідеології – суттю своєю кредо революційної демократії» (Багрянний, 1996, с. 188). Автор і сам себе відносить до цього покоління, що, здекларувавши свій прихід, потім пішло по тюрмах, і каторгах, і на вигнання, і на еміграцію, кривавлячись за своє проголошене кредо. Він є антиподом наявної соціал-комуністичної тоталітарної системи.

У публіцистиці Багряного термін «Хвильовий» має неоднозначні функції й завдання: може репрезентувати як конкретну людину, так і певну систему поглядів, а також виступати символом часу або взагалі представляти всю Україну. Це дає змогу визначити у функціонуванні образу Хвильового в публіцистиці Багряного такі аспекти: Хвильовий як «учитель і натхненник», Хвильовий як символ епохи. Зв'язок цих двох непересічних особистостей української культури не обмежується тільки публіцистикою. М. Сподарець простежив аплікацію ідей Хвильового про «загірну комуну»

в «Тигроловах» (Сподарець, 1997, с. 12). Сутність «учителя й натхненника» розкрив В. Гришко, який свого часу помітив у художніх творах Багряного постійний пошук «позитивного героя» з «вільною душею», відданого «правді» та «правдивій ідеї», суголосний «політичній творчості Багряного» (Гришко, 1991, с. 15).

Назавжди відірваний від батьківщини, І. Багряний розумів, що тільки силами еміграції змінити ситуацію в Україні неможливо. Тому був переконаний у власній утопічній ідеї: майбутнє за молоддю, котра, перебуваючи «під комсомолом», вірить у відродження України. На ці політичні сили покладав письменник великі сподівання, намагаючись за допомогою своєї активної політичної діяльності встановити з українськими патріотами. Лідером, який об'єднає національно свідому молодь з України та еміграції, може стати «людина великого формату», «учитель і натхненник» як визначає його для себе М. Хвильового Андрій Чумак – головний герой «Саду Гетсиманського». Саме тому І. Багряний ні на мить не покидав спроб повернути скривджене ім'я Хвильового українському народові.

Від частого покликання на М. Хвильового, його образ у публіцистиці І. Багряного набуває сакрального значення, і хоч у жодній статті відкрито не визнавав роль Хвильового як месії, однак час від часу повторювана теза про «розп'яття» Хвильового, а також постійне нагадування про існування в нього учнів та прихильників в Україні та поза її межами, є промовистою алюзією на образ Спасителя.

Образ М. Хвильового як символу епохи майже завжди порівнюється з постатями Скрипника, Шумського, Куліша, Курбаса та обертається навколо терміну «хвильовізм». Хвильовий репрезентує ціле покоління, що радісно сприйнявши енергію перших пореволюційних років з часом прийшло до трагічного висновку: «Революція зайшла на манівці» (Багряний, 1996, с. 42).

У цьому контексті І. Багряний постійно роздумував над причинами трагічного самогубства Хвильового (що на думку Багряного було символічною подією). Ця смерть стоїть у довгому списку фізично й духовно знищених інших діячів української культури доби «азійського ренесансу», а тому ототожнюється з долею всього українського народу. У статті «Кривавий ієрогліф» Багряний дав читачеві чітко зрозуміти своє ставлення до самогубства Хвильового: «це був акт боротьби носія нової войовничої ідеології, що не схотів здаватись» (Багряний, 1996, с. 464). Взагалі факт самогубства згадується в публіцистиці письменника неодноразово. Так, провідною темою статті «Тяжкі рефлексії» стало осмислення самогубств цілого ряду письменників у СРСР як «катастрофи людської душі» і обурення з приводу мовчазної реакції світу на ці кричущі факти ганьби антилюдського режиму, який освятив «хресний похід на голгофу української інтелігенції». Тема самогубства Хвильового стала для І. Багряного криком у безодню, протестом проти тоталітарного зла, що штовхає людину в такий спосіб розв'язувати «свій ідейний конфлікт з дійсністю».

Дихотомне функціонування образу Хвильового зумовлене поглядом Багряного на цей феномен у першому випадку як на суб'єкт, у другому – як на об'єкт історії. Автор представив власний погляд на цю непересічну особистість, намагаючись осмислити її як психолог. Важливим для І. Багряного було через постать Хвильового зрозуміти самому й пояснити іншим буремну епоху, у якій їм обом довелося жити. Паралельно з цим завданням Багряний усіма силами боровся проти неприйняття, а деколи – відкритої ненависті до свого «вчителя». Слід зазначити, що педагогічний, повчальний, моралізаторський характер багрянівських статей, памфлетів, доповідей спрямований не тільки на переконання супротивників, а й на виховання людської гідності, втраченого «лицарства».

Висновки. Отже, характерною особливістю публіцистики Івана Багряного є виважена оцінка сучасних йому літературно-мистецьких явищ на тлі сучасних суспільно-політичних подій. Активно займаючись як літературою, так і журналістикою, він активно втручався літературний процес як суб'єкт та об'єкт мистецтва, формулюючи уроки, які підказувала повсякденна практика. У розвитку національної культури, літератури, оцінці мистецької спадщини її найвидатніших представників, ролі молоді в політичних та мистецьких процесах України простежується еволюція світогляду й підходів автора до зображення й осмислення дійсності: від «романтики вітаїзму» 20-х років до спроб гуманізації, демократизації, спрямування красного письменства в цивілізоване річище суспільного розвитку. У літературно-критичній публіцистиці Іван Багряний виявив себе проникливим дослідником явищ української літератури, в голосі якого органічно поєдналися художник слова й прискіпливий дослідник, громадянин і мислитель. Статті, памфлети, есе письменника об'єднані емоційною полемічністю, ідейністю, силою слова, нещадною сатирою та сарказмом в оцінці опонентів. Твори відзначаються глобальністю мислення, вмінням сказати найважливіше в конкретний час за певної ситуації.

Перспективи дослідження літературно-критичної публіцистики І. Багряного бачимо в ракурсі аналізу художньо-образної манери письма.

Бібліографічний список

- Багряний, І., 1994. *Під знаком Скорпіона : з творчої спадщини письменника : поезія, проза, публіцистика*. Київ : Смолоскип.
- Багряний, І., 1996. *Публіцистика : Доповіді, статті, памфлети, рефлексії, есе*. Київ : Смолоскип, Фондація ім. Івана Багряного.
- Багряний, І., 2006. *Вибрані твори*. Київ : Смолоскип.
- Гришко, В., 1991. Невгасна віра в людину. *Слово і час*, 10, с. 13–15.
- Коновалова, М. М., 2012. У пошуках шляхів розвитку української еміграційної літератури в епоху МУРу (на матеріалі статті І. Багряного «Думки проти течії»). *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філологія*, 7, с. 27–32.
- Сподарець, М. П., 1997. *Іван Багряний – романіст (Проблематика та жанрово-стильова своєрідність)*. Кандидат наук. Автореферат. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка. Київ.
- Шерех, Ю., 2012. *Пороги і заборіжжя : Література. Мистецтво. Ідеології. У 3 т. Т. 1*. Харків : Фоліо.

References

- Bahrianyi, I., 1994. *Pid znakom skorpiona : z tvorchoi spadshchyny pysmennyka : poezii, proza, publitsystyka [Under the sign of the scorpion : from the creative heritage of the writer : poetry, prose, journalism]*. Kyiv : Smoloskyp.
- Bahrianyi, I., 1996. *Publitsystyka : dopovidi, statti, pamflety, refleksii, ese [Publicism : reports, articles, pamphlets, reflections, essays]*. Kyiv : Smoloskyp, Fundatsiia im. Ivana Bahrianoho.
- Bahrianyi, I., 2006. *Vybrani tvory [Selected works]*. Kyiv : Smoloskyp.
- Hryshko, V., 1991. Nevhasna vira v liudynu [Unquenchable faith in man]. *Word and time*, 10, pp. 13–15.
- Konovalova, M. M., 2012. U poshukakh shliakhiv rozvytku ukrainskoi emihratsiinoi literatury v epokhu MURu (na materialy statti I. Bahrianoho «Dumky proty techii»). [Seeking ways of ukrainian immigrant literature in the era of the Artistic Ukrainian Movement

(on the basis article I. Bahrianyi «Thoughts about literature»)]. *Bulletin of Mariupol State University. Series : Philology*, 7, pp. 27–32.

Sherekh, Yu., 2012. *Porohy i zaporizhzhia: Literatura. Mystetstvo. Ideolohii [Thresholds and Zaporozhye : Literature. Art. Ideologies]*. In 3 t. T. 1. Kharkiv : Folio.

Spodarets, M. P., 1997. *Ivan Bahrianyi – romanist (Problematyka ta zhanrovo-stylova svoieridnist) [Ivan Bagryany – novelist (Problems and genre and style peculiarities)]*. Ph.D Thesis. Shevchenko Institute of Literature. Kyiv.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2020.

I. Lipnytska

DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ART OF WORD IN IVAN BAGRYANY'S PUBLICISTIC WORKS

Ivan Bagryany's publicistic works cover a wide range of problems of life of Ukrainians in exile after the Second World War, including the issue of the literary process. The purpose of the study is to analyze the author's position on the leading strategies for the development of the Ukrainian literature and the principles of its creation in the literary-critical articles of I. Bagryany.

The author formed the vector of development of the Ukrainian literature without adhering exclusively to the artistic framework, because he believed that they could not bring literature to a qualitatively new level of development, the level of world recognition.

I. Bagryany was convinced that literature should create the image of a man who seeks to preserve his human face under any adverse circumstances in the twentieth century. The purpose of artistic creativity is to find adequate metamorphic forms that can unite a divided nation.

Among the problems that were criticized by the author are the following: discussion of the essence, directions of development, tendencies, ideology, functions of Ukrainian art of speech, protection of Ukrainian culture, language, literature from attacks by vulgar sociologists from the USSR, appeals against a totalitarian regime, repressions against representatives of the Ukrainian art, understanding the significance of the literature of the Shot Renaissance, in particular the figure of Mykola Khvylovy.

The author also paid great attention to the development of the Ukrainian literature in the USSR, in particular, he actively criticized the anti-humanist ideology of the “empire in a new form, red”, which shapes the Kremlin's policy in the field of culture; ideologization of art and the functioning of a single method of reflecting reality – “socialist realism”, censorship of samples of artistic creativity, party supervision of the artist's work, and so on.

I. Bagryany's emigrant journalism is directed against the blasphemy of the history of the culture and traditions of the Ukrainian people. In his literary-critical works Ivan Bagryany proved to be a shrewd researcher of the phenomena of the Ukrainian literature, in whose voice the artist of the word and the meticulous researcher, citizen, and thinker organically combined.

The writer's articles, pamphlets, and essays are united by emotional polemics, ideology, power of speech, ruthless satire, and sarcasm in the evaluation of opponents. The works are marked by global thinking, the ability to say the most important things at a particular time in a given situation.

Key words: *publicistic works, discussion, ideology, national idea, meaning of creativity, khvylovism, MUR.*